

Katlėriuose atstatytas kryžius ir stogastulpis

Ūkininkas Anicetas Češūnas su šeimyna stovi prie angyje, puoštame ornamentais (namas statytas 1887 m). Storių kaimas, 1927 m.

LNM archyvas

(Atkelta iš 8 psl.)

Yra nemažai senųjų paminklų nuotraukų.

Labiausiai patiko ūkininko Aniceto Češūno (g. 1886 m.) sodyboje, Storių kaime (Anykščių r.) stovėjęs ne tik gražus kaimo namelis su priėngiu, puoštu ornamentais, bet ir aukštas, išskirtinio grožio stogastulpis su ovaliais stogo kraštais. Apie tai liudija išlikusios dvi nuotraukos. Vienoje pats Anicetas su šeima prie namo stovi, o kitoje – stogastulpis. Rašytiniuose šaltiniuose apie stogastulpį rašoma, kad 1886 metais A. Češūno kieme (statė Jonas Češūnas) buvo stogastulpis, kurio meistras – Raudonskis iš Kavarsko.

Kryžių atkūrė pagal 1927 metais darytą nuotrauką

2023 metų pavasarį darbo ėmėsi anykštėnas, jaunas medžio meistras Vytautas Taurelė. Viskas jo sumanyta – nuo idėjos

ant popieriaus iki 7 metrų aukščio gražuolio su nuostabiomis dviem šventųjų skulptūromis – Agotos ir Jazulio. Saulutę nukalė kalvis iš-velžio (Panevėžio r.) Saulius Kronis. Stogastulpį V. Taurelė atkūrė pagal išlikusią nuotrauką. Nuotraukoje nebuvo matyti, kokios skulptūros buvo įtaisytos po stogu. Bendru sutarimu buvo nuspręsta, kad į Strazdų sodybą bus atsukta Kančios skulptūra, o į senkapi – Palionių kaimą – šv. Agota. Pastaroji pasirinkta simboliškai, mat apie 1960-uosius žaibas trenkė į Broniaus Sriubo namą ir uždegė. Namas sudegė ir Sriubai po kelių metų išsikėlė. Nesinori, kad žaibas dar kartą trenktų ir ką nors uždegtų ar sugadintų. Tegu šv. Agota saugo. 2023-ųjų spalio 14 dieną ūkininkas Paulius Leščinskas su modernia technika pastatė stogastulpį šalia Katlėrių senkapiu.

2024 metų žiemą prasidėjo kryžiaus atstatymo projektavimo darbai. Teko giliau pasi-

domėti apie kryžius. Skaityti knygas, rinkti medžiagą archyvuose, muziejuose, tyrinėti, analizuoti, kol buvo prieita prie galutinio kryžiaus atstatymo projekto. Buvo nuspręsta kryžių atkurti tokį, kokie stovėjo prie kelio Anykščiai-Skiemonys, remiantis išlikusiomis nuotraukomis. Tų pačių metų rugpjūčio pabaigoje buvo atkurtas 8-ių metrų aukščio medinis, daugiau kaip toną sveriantis kryžius, kuris prieš 100 metų stovėjo šalia kelio Anykščiai-Skiemonys.

Jaunasis kryždirbys V. Taurelė kryžių atkūrė pagal A. Varno rinkinio nuotrauką, kuri daryta 1927 metais. V. Taurelė, P. Leščinskas, Arūnas Andrikonis rugpjūčio 23 dieną, 12 valandą, pastatė kryžių. Pastatęs kryžių, V. Taurelė džiaugėsi savo atliktu darbu: „Tai mano geriausias darbas. Atrodo puikiai. Dailus, minimalistinis darbas. Išlaidyta kryžiaus autentika, tokia kaip nuotraukoje. Važiuojantys pamatę kryžių, pamatys ir stogastulpį, nes dabar abu puikiai matosi ir dera. Primins senelių ir protėvių palikimą...“

Kunigas A. Šukys susirinkusiems sakė: „...kad sekdami Kristų kantriai nešdami savo gyvenimo kryžių galėtume džiaugtis Jo garbės apsišviškimu, prašome per Kristų, mūsų Viešpatį.“

Pasak kun. A. Šukio, kryžiaus simbolis yra Dievo meilės viršūnė. Krikščioniškoje tradicijoje per kryžių regimai matomi stebuklai, išplitę po visą pasaulį. Pagaliau Paskutiniojo teismo dieną mirusieji Išganytojo rankose regės tą patį pergalingą kryžių. Kryžiaus horizontalė ir vertikalė kalba apie dabartinio ir amžinojo buvimo esmę ir labai konkretų Jėzaus Kristaus buvimą nūdienos kontekste. Todėl ten, kur yra kryžius, ten ir nukryžiuotasis, ten kartu ir krikščioniškoji viltis, kurios pasauliui taip reikia. Ne veltui 2025 jubiliejiniai katalikų Bažnyčios metai laukiami su šūkiu: O VILTIS NEAPGAUNA.

Atvyko sodybos įkūrėjų proanokė

Kryžiaus ir stogastulpio palaiminimo ceremonijoje dalyvavo Strazdų sodybos įkūrėjas J. Strazdo palikuonys.

J. Strazdas buvo vedęs du kartus. Pirmoji žmona buvo Barbora Kisieliūtė (g. apie 1861 m.), jai mirus vedė Barbora Gliudelytė (g. 1880 m.). J. Strazdui gimė 18 vaikų, de ja, ne visi užaugo ir sukūrė šeimas.

„Daugybę kartų teko pravažiuoti pro Strazdų sodybą, bet net neįsivaizdavau, kad tai protėvių namai. Šio susitikimo metu sužinojau daugiau apie savo šaknis, o nuvykusi į sodybą, jaučiausi artimiau prisilietusi prie praeities, pajautusi protėvių dvasią“, – sako anykštėnė, dabar gyvenanti Vilniuje, Simona Paknytė Mykolaitienė, Onos Strazdaitės Paknienės (1882–1972 m.) provaikaitė.

„Smalsumo ir meilės vedama važiuavau į senelio tėviškę. Tai – Strazdų sodyba. Niekada nebuvau čia.

Priartėjus „pasitik“ galingas kryžius, priverstas apsidairyti po nepaprastą, nuostabią sodybą prie kelio. Norėjosi kuo greičiau priartėti prie jos. Nužvelgus trobesius, gryčią, geras jausmas apėmė. Tolėliau nuo sodybos – kalva su stogastulpiu. Tiesiog pribloškė savo didybe. Vis norėjosi kiek galima ilgiau žvelgti į grožį, kur kada tai lakstė, augo mano senelis...“ – sakė šiaulietė Gražina Ligeikytė Vilimavičienė, Antano Strazdo (1890–1979 m.) vaikaitė.

Tikisi, kad ir daugiau vietovių bus pažymėta tradiciniais paminklais

Šio projekto konsultantė – Vilniaus dailės akademijos Kauno fakulteto docentė anykštėnė dr. J. Zabulytė. Mokslininkė savo sukauptą patirtimi lydėjo šiuos du sumanymus iki galutinio įgyvendinimo. „Labai džiaugiuosi, kad mūsų krašte esama žmonių, kurie ne tik domisi tėviškės istorija, bet ir savo jėgomis stengiasi bent iš dalies atgaivinti jos buvusį vaizdą, reikšmingas vietas įprasminant kryždirbystės paminklais. Ne mažiau džiugu, kad atsiskaita į senųjų paminklų formas, t. y. statomi šiandien gana reti, tik Lietuvai, o ir Aukštaitijai, Anykščių kraštui būdingi senieji tradiciniai stogastulpiai, naujam gyvenimui prikeliama XIX amžiaus pabaigos kryžiai. Dviejų paminklų – stogastulpio

ir pakelės kryžiaus – gimimo idėjos autoriaus ir įgyvendintojo Remigijaus Bimbos darbai aiškiai parodo, kiek daug priklauso nuo vieno žmogaus idėmos žvilgsnio bei konkrečių žingsnių. Labai norisi tikėti, kad šiais paminklais nepasibaigs R. Bimbos dėmesys savo kraštui bei kad tokia iniciatyva paskatins kitų vietovių žmones savo tėviškėse esančias svarbias vietas pažymėti tradicinių Anykščių krašto paminklų formomis“, – susitikimo metu sakė mokslininkė J. Zabulytė.

Būta daugiau kryžių

Šiais laikais jau retai kas stato kryžius. Senais laikais medinius, aukštus kryžius žmonės statydavo šalia kelio, prie kelių sankirtų, sodybose, kapinėse. Prieš dvejus metus Burbiškio parapijai priklausantis Pečiulių kaimas atstatė kryžių, stovintį kaimo kryžkelėje. Kiek buvo kryžių šalia kelio Anykščiai-Skiemonys, nėra tiksliai žinoma.

Penki kryžiai tikrai buvo. Vienas kryžius prie Skiemonių vieškelio pradžios buvo Anykščių miestelio pakraštyje. Kryžius pastatytas 1892-aisiais. Antrasis kryžius tikriausiai buvo Kiškelių kaime. Šaltiniuose nurodoma, kad šis kryžius stovi 7 kilometrai nuo Anykščių. Pastatytas 1893 metais.

Trečiasis kryžius buvo Kurklelių kaime (dabar – Katlėrių), Jonui Strazdui (1856–1941 m.) priklausiusiose valdose, netoli kelio į 3-ių Kurklelių dvarą. Apie šį kryžių, kad toks stovėjo, niekas jau nebežino, tuo labiau, kaip jis atrodė. Prieš daugiau kaip tris dešimtmečius apie stovėjusį kryžių Jono sūnus S. Strazdas papasakojo savo anūkui. S. Strazdas prisiminė, kad jo tėvo sklype šalia kelio Anykščiai-Skiemonys stovėjo kryžius: „Buvau mažas vaikas. Atsimenu, kad šalia kelio stovėjo senas, pasviręs, medinis kryžius. Vėliau nukrito ant žemės ir supuvo. Taip jo niekas ir neatstatė...“

Pašilių kaime prie pieninės (Stasio ir Irenos Mikšių buvusi kavinė-baras) stovėjo ketvirtasis kryžius. Penktasis kryžius iki 1970 metų stovėjo Janydžių kaime, prie kelio, Antano ir Janinos Vitkūnų sodyboje.

-ANYKŠTA

įvairūs

Nuoma

Išsinuomotų žemės ūkio paskirties žemę Anykščių raj. Dirbamus laukus. 180–270 Eur/ha.
Mob. +370 627 25 989.

Šilumos siurbilai, kondicionieriai, kaminalai, katilai. Vandentiekio ir kanalizacijos įvadų įrengimas. Prekyba išsimokėtina. Konsultacija, garantija. UAB „Vilpra“ salonas J. Bilūno g. 18, Anykščiai. Tel. +370 610 39 151, (0 381) 54 374.

Pjauna medieną pagal Jūsų duotus matmenis. Perka apvalią medieną. Parduoda medienos atliekas. Gamina padėklus. Galimas gaminių pristatymas. Mob. +370 686 86 702.

LANGIMA

Langai, durys, garažo vartai, roletai, tinkteliai nuo vabzdžių. Plastikinių langų, durų remontas, reguliavimas, tarpinių keitimas. Tel. nr. +370 684 05 526, info@langima.lt

UAB TALGRANITAS

pagal individualius užsakymus gamina, projektuoja akmenis gaminius: paminklus, tvoreles, skulptūras, stalviršius, židinius. Dengia plokštes, restauroja. Anykščiai, mob. +370 698 87 560.